

X

AVAIN

Tämä pitkäkö traktaatti käsittelee tietoa ja sen roolia ihmisen maallisessa ja kuolemanjälkeisessä elämässä. Tekstissä tehdään ero sanoin ilmaistavan tiedon (kr. episteme) ja transsendentin tiedon ja tietoisuuden (kr. gnosis) välillä. Traktaatin on kääntänyt Sampsa Kiiänmaa.

1. Hermes: Omistin eilisen puheeni sinulle, Asklepios, joten on vain oikein, että omistan tämänpäiväisen Thotille erityisesti siksi, koska kyseessä on lyhennelmä yleisistä saarnoista, jotka ovat hänelle omistettuja.

Joten Thot, Jumalalla, Isällä ja Hyvyydellä on sama luonto, tai tarkemmin sanottuna toimintavoima.

Sillä sana "luonto" vastaa "kasvua", "lisääntymistä", ja sitä sovelletaan kaikkiin asioihin, jotka muuttuvat tai liikkuvat, kun taas "toimintavoima" soveltuu myös liikuttamattomiin, eli jumalallisiin ja inhimillisiin.

Toisaalla olemme puhuneet jumalallisesta ja inhimillisestä toiminnasta, joka pitää ymmärtää nyt samoin kuin noissa yhteyksissä.

2. Jumalan toimintavoima on hänen tahtonsa ja hänen perusolemuksensa on tahtoa kaikki asiat oleviksi. Sillä mitä ovat Isä, Jumala ja hyvyys elleivät kaikkien olevien ja ei enää olevien asioiden olemista, sekä näiden olemassaolon syvin olemus. Tätä on Jumala, tätä on Isä, tätä on Hyvyys, jolle mikään muu ei kuulu.

Sillä Kosmos on osallistensa olentojen isä, kuten myös Aurinko, mutta eläville olennoille tämä ei ole sen lisäksi hyvyyden tai elämän syy, kuten on asian laita myös Jumalan kohdalla.

Mutta jos se on syy, se on niin kokonaan Hyvyyden hyvästä tahdosta, jota ilman mikään ei voi olla olemassa tai tulla olevaksi.

3. Vanhemman halu hyvään, Auringon tavoin, on lasten synnytyksen ja hoidon syy, sillä Hyvyys on luomisen syy.

Mutta Hyvyys ei voi tulla kenestäkään paitsi Hänestä, joka ei ota mitään, vaan tahtoo kaikki asiat oleviksi.

En tule sanomaan, Thot, että "hän tekee", sillä tekijä on pitkiä ajanjaksoja puutteellinen siinä, että hän haluaa laatuja ja määriä joskus niitä tehden, joskus ei ja joskus hän tekee paljon ja tietynlaisia, joskus taas toisinpäin.

Mutta Jumala ja isä on hyvyys tahtoessaan kaiken olemaan.

4. Näin ovat asiat sille, joka näkee. Sillä Jumalakin tahtoo tämän näkemisen tapahtuvan ja niin tapahtuu myös hänelle itselleen, hänelle itselleen erityisesti ja kaikki muu tapahtuu sen vuoksi. Sillä Hyvyyden ominaispiirre on tulla tunnetuksi. Tällainen on Hyvyys, Thot.

Thot: Isäni, olet täyttänyt meidät niin täyteen tätä hyvää ja kauneinta näkyä, että mieleni silmä on melkein sokaistunut moisesta näystä.

Mutta hyvyyden näky ei ole kuin auringon säde, joka tulisena häikäisee silmät valolla ja pakottaa ne kiinni. Päinvastoin, se valaisee niin, että älyllisen loisteen vastaanottamiseen kykenevä voi sen ottaa vastaan. Jumalallinen valo tutkii tarkemmin, vaan ei vahingoita ja se on kauttaaltaan täynnä kuolemattomuutta.

5. He, jotka kykenevät juomaan näkyä hieman syvemmin nukahtavat usein liikkuen kehonsa ulkopuolella kohti mitä kauneinta näkymää, aivan kuten tapahtui esivanhemmillemme Uranukselle ja Kronokselle.

Tulisipa tämä meidänkin osaksemme, oi isäni!

Hermes: Aivan, näin olkoon poikani! Mutta olemme vielä liian heikkoja tälle näylle ja mieleemme silmillä ei ole vielä tarpeeksi voimaa avautua ja katsoa hyvyyden kauneutta. Kauneutta, jota mikään ei kykene pilaamaan tai käsittämään.

Vasta kun sinulla ei ole mitään sanottavaa siitä näet sen. Sillä Tieto siitä on pyhä hiljaisuus ja kaikkien aistien hiljentäminen.

6. Sillä joka on ymmärtänyt sen, ei ymmärrä mitään muuta eikä se, joka on sitä katsonut, näe mitään muuta, tai kuule muuta, tai kykene liikuttamaan kehoaan mitenkään. Kaikki kehon aistit ja liikkeet unohtaen hän pysyy paikallaan.

Valaistuaan koko Mielensä, tämä kauneus sytyttää hänen koko sielunsa ja kohottaa sen ylös kuin kehon ja kauneus uuttaa hänen persoonastaan esiin sen sisimmän ytimen.

Sillä sielun katsottua Hyvyyden kauneutta, sitä ei voi muuttaa ihmiskehossa Jumalan kaltaiseksi.

7. Thot: Muuttaa Jumalan kaltaiseksi? Mitä tarkoitat isä?

Hermes: Kaikille erotetuille sieluille kuuluvat muutokset poikani.

Thot: Erotetut, mitä tarkoitat?

Hermes: Etkö kuullut yleisissä puheissa, että yhdestä sielusta, kaikkeuden sielusta, tulevat kaikki sielut, jotka kosmoksessa pyörivät kuin eroteltuina? Nämä sielut muuttuvat sitten monin tavoin, jotkin kohti onnellisempaa osaa ja toiset kohti päinvastaista.

Siten luikertelevat muuttuvat vesiolennoiksi, vedenelävät kuivan maan kulkijoiksi, maalla kulkijat siivekkäiksi ja ilmassa elävät ihmisiksi ja ihmiset muuttuvat daimoneiksi vastaanottaen kuolemattomuuden ensiaskeleen.

Ja niin he kiertävät jumalten joukkoihin, tai joukkoja on paremminkin kahdenlaisia: kiertäviä ja vakaita. Ja tämä on sielun täydellisin loisto.

8. Mutta jos ihmiskehoon tuleva sielu pitää paheelliset tapansa, ei se maista kuolemattomuutta eikä jaa hyvyyttä vaan kääntyy ja ryntää takaisin kohti matelijoita ja tämä on ilkeiden sielujen rangaistus.

Ja sielun pahe on tietämättömyys. Sillä sielu, joka on sokea eikä ole kiinnostunut olevista, niiden luonnosta tai hyvyydestä vapisee ja heittelehtii kehollisista intohimoista.

Itsestään tietämättömänä siitä tulee iljettävien ja hirviömaisten kehojen orja kantaen kehoaan kuin taakkaa, ei sitä halliten vaan kehonsa käskytettävänä. Tämä on sielun pahe.

9. Toisaalta sielun hyve on Tieto, gnosis, sillä, joka tuntee Tiedon, on hyvä ja kunnioittava ja jumalallinen jo maassa.

Thot: Kuka on tällainen henkilö, isäni?

Hermes: Hän, joka ei puhu paljoa ja kuulee vähän. Hän, joka tuhlaa aikaansa väittelyyn ja mielipiteiden kuunteluun, taistelee varjojen kanssa. Jumalasta, isästä, hyvyydestä ei puhuta eikä kuulla.

Ja silti asioiden ollessa näin kaikissa olevissa on aistit, sillä ne eivät voi olla ilman niitä.

Mutta Tieto, gnosis on aivan erilaista kuin aistimus. Aistimus tulee asiasta, joka hallitsee meitä, kun taas tieto on oppimisen päämäärä ja oppiminen on Jumalan lahja.

10. Oppiminen on kehotonta ja väline, jota se käyttää on itse mieli kuten mieli käyttää kehoa.

Molemmat tulevat kehoon, jonka jälkeen psyykkiseen ja aineelliseen. Sillä kaiken täytyy rakentua vastakohtasta ja päinvastaisesta eikä muuten voi olla.

Thot: Kuka on tämä materiaalinen jumala, josta puhut?

Hermes: Kosmos, joka on kaunis mutta ei hyvä. Se on materiaalinen ja helposti vaikutettava ja vaikka se on kaikista vaikutettavista ensimmäinen, niin se tulee kaikista olevista toisena ja epätäydellisenä.

Tultuaan se on aina, mutta pysyen tulevana, tulevana ainiaan ilmentymien syntyjen laatuina ja määrinä, sillä se on liikkeen alainen ja kaikki materian liike on syntyä.

11. Mielen liikkumattomuus aloittaa materian liikkeen näin: Kosmoksen ollessa pallo, kuin pää, ja koska pään yllä ei ole mitään materiaalista (kuten jalkojen alla ei ole mitään mielestä vaan vain materiaa) ja koska mieli on pää, joka kääntyy pallon mukaisesti, siis pään tapaan, asiat jotka liittyivät tähän pään elimeen, jossa on sielu, ovat luonnostaan kuolemattomia, kuin niissä olisi enemmän sielua kuin keho, koska keho on tehty sieluun. Tästä "elimestä" kaukana olevat ovat kuitenkin kuolevaisia, koska niissä on enemmän kehoa kuin sielua ja siten kaikki elolliset, samoin kuin maailmankaikkeus koostuu aineellisesta ja henkisestä.

12. Eli siis, Kosmos on ensimmäinen elävä olento ja ihminen toinen vaikkakin ensimmäinen kuolevaisista. Ihmisellä kuten muillakin eläväsillä on sielu, mutta ihminen ei ole vain ei-hyvä vaan kuolevaisuutensa vuoksi myös paha.

Vaikka Kosmoskaan ei ole hyvä liikkumisensa vuoksi, ei se ole paha, koska se ei kuole. Kun taas ihminen, ollessaan sekä liikkuva, että kuoleva, on paha.

13. Ihmisen sielua kuljetetaan näillä periaatteilla: mieli on järjessä, järki sielussa, sielu hengessä ja henki kulkee suonien ja valtimoiden kautta veressä liikuttaen eläväistä sitä kuin kantaen.

Jotkut erehtyvät luullessaan verta sieluksi ymmärtämättä sen luontoa, ymmärtämättä, että henki tulee ensin vetää sieluun ja sitten veren paksuuntuessa ja suonien tyhjentyessä tämä tuhoaa elävän ja tämä on kehon kuolema.

14. Kaikki asiat ovat yhdestä lähteestä, mutta lähde riippuu yhdestä ja ainoasta. Ja lähde liikkuu tullakseen taas lähteeksi, kun taas vain yksi pysyy paikallaan eikä liiku.

Heitä on siis kolme: Jumala, isä ja hyvyys, Kosmos ja ihminen.

Jumala pitelee sisällään Kosmosta, Kosmos pitelee ihmistä. Kosmos tulee Jumalan lapseksi ja ihminen Kosmoksen, ikään kuin lapsenlapseksi siis.

15. Jumala ei kuitenkaan jätä ihmistä huomiotta, päinvastoin hän tunnistaa hänet täysin ja haluaa tulla tunnetuksi.

Tämä on ihmisen ainoa pelastus, Tieto Jumalasta.

Se on nousu vuorelle.

Vain näin sielu tulee hyväksi, ei olemalla välillä hyvä ja välillä taas paha, vaan välttämättömyydestä.

Thot: Mitä tarkoitat, Trismegistos?

Hermes: Kuvittele sylilapsen sielu, jota ei ole vielä erotettu itsestään, koska sen keho on vielä pieni, eikä vielä kehittynyt täyteen kokoonsa.

Hermes: Tällainen sielu on ilo nähdä, vielä kehon intohimojen likaamaton, vielä kosmisesta sielusta riippuva.

Mutta kehon kasvaessa täyteen kokoonsa ja vetäessään sielun alas kehon karkeuteen, sielu erottaa itsensä ja synnyttää unohduksen, eikä ole enää osallinen kauneudesta ja hyvydestä. Unohduksesta tulee pahe.

16. Sama tapahtuu heille, jotka irtautuvat kehostaan.

Sielun kohotessa ja vetäytyessä itseensä, henki vetäytyy vereen ja sielu henkeen.

Mutta tällöin Mieli, luonnoltaan jumalallisena ja nyt pidikkeistään vapaana, ottaa tulisen luonnon ja huojuen kaikkialle, jättää sielun tuomiolle ja rangaistukselle, jonka se ansaitsee.

Thot: Mitä tarkoitat, isä? Mieli erkanee sielusta ja sielu hengestä? Sanoit kuitenkin, että sielu on Mielen vaate ja henki sielun?

17. Hermes: Kuulijalla tulisi olla sama mieli kuin puhujalla, sama henkikin. Hänellä tulee olla puhujan puhetta nopeampi kuulo.

Näiden vaatetusten yhdistely tapahtuu maallisessa kehossa ominaisuuksia poikani. Sillä Mieli ei kykene kulkemaan maallisessa kehossa alasti ja yksin.

Sillä yhtäältä maallinen keho ei kykene kantamaan niin paljon kuolemattomuutta, eikä toisaalta niin suuri hyve sietäisi kosketusta intohimoille alttiiseen kehoon.

Mieli on ottanut sielun kuin kuorekseen ja sielu, itsekin jumalallisena käyttää henkeä kuin suojelijanaan hengen hallitessa elävää olentoa.

18. Kun Mieli on vapautunut maallisesta kehosta, se pukee välittömästi päälleen tulisen kaapunsa, jota se ei maallisen kehon kanssa voi pitää.
(Sillä maa ei kestä tulta ja syttyy liekkeihin pienestäkin kipinästä ja tästä syystä vesi ympäröi maata ollakseen suojelija ja muuri pitäen roihun poissa.)
Mielellä, läpitukenimmalla jumalallisista ajatuksista, on tulikeho. Ja Mielen ollessa kaikkien olevien seppä, se käyttää tulta työnsä välineenä.
Kaikkeuden Mieli on kaikkien olevien tekijä, ihmismieli vain maassa olevien.
Jos ihmismieleltä riisutaan sen tuli, se ei kykene enää tekemään mitään jumalallista, koska se on ihminen paikallaan.
19. Ihmisessä oleva sielu, ei tosin jokainen sielu, vaan vain kunnioittavat, on tavallaan daimoninen ja pyhä.
Ja sellainen sielu kehosta vapauduttuaan ja taisteltuaan kunnioituksen taistelun (taistelun tuntea Jumala, eikä vahingoittaa yhtäkään ihmistä) sellainen sielu muuttuu kokonaan Mieleksi.
Kun taas kunniaton sielu pitäytyy olemuksessaan, itseään rangaisten, etsien maallista kehoa, johon työntyy, siis ihmiskehoa.
Sillä mikään muu keho ei kykene kantamaan ihmissielua, eikä ole oikein, että ihmissielu laskeutuisi minkään sellaisen kehoon, jolla ei ole järkeä. Sillä Jumalan laki on tämä: suojella ihmissielua moiselta törkeydeltä.
20. Thot: Kuinka ihmissielua sitten rangaistaan, isä?
Hermes: Voiko olla suurempaa rangaistusta kuin epäkunnioitus? Millä tulella on yhtä ankara liekki kuin epäkunnioituksella? Mikä ahnas peto kykenee silpomaan kehoa kuin epäkunnioitus sielua?
Etkö näe mitä kidutusta epäkunnioittava sielu kärsii ulvoen ja kirkuen: palan, olen tulella, en tiedä mitä sanoa tai tehdä, tulen syödyksi, polo parka, kaikkien riivaavien paheitteni toimesta, en näe enkä kuule!
Eivätkö nämä ole kidutetun sielun huutoja? Mutta toisin kuin monet uskovat, sielu ei muutu eläimeksi poistuttuaan kehosta.
Se on suuri väärinkäsitys, sillä sielu kärsii rangaistuksen näin:
21. Mielen muuttuessa daimoniksi, sen tulee ottaa tulikeho palvellakseen Jumalaa, mutta työntyessään epäkunnioittavimpaan sieluun, se saa vitsaukseksen vääryydet ja näin piiskattuna epäkunnioittava sielu ryhtyy murhiin, päättömyyksiin ja herjoihin ja niihin moniin väkivallanmuotoihin, joita ihmiset väärin tekevät.
Mutta kunnioittavaan sieluun työntynyt mieli johdattaa sen Tiedon valoon. Ja sellainen sielu ei väsy koskaan ylistyslaulujen laulamiseen Jumalalle, siunauksen valeluun ihmiskunnalle, eikä hyviin tekoihin ja sanoihin heitä kohtaan, kuin isäänsä jäljitellen.
22. Siten poikani, tulee ylistää Jumalaa ja rukoilla saadakseen hyvän Mielen. Tällöin sielu siirtyy parempaan tilaan mutta ei huonompaan.
Sielujen yhteisöt kanssakäyvät: jumalten sielut ovat kanssakäymisissä ihmisten sielujen kanssa ja ihmisten sielu järjettömien kanssa.

Korkeammat ottavat vastuun vähäisemmistä: jumalat huolehtivat ihmisistä, ihmiset järjettömistä olioista ja Jumala kaikista, sillä hän on kaikkia muita suurempi ja kaikki muut ovat vähäisempiä kuin hän.

Kosmos on täten Jumalan hoidossa, ihminen Kosmoksen ja järjettömät ihmisen. Mutta Jumala on heidän kaikkien yllä heitä suojellen.

Energiat ovat kuin Jumalan säteitä, luonnonvoimat kuin Kosmoksen säteitä, taiteet ja oppiminen kuin ihmisen säteitä.

Energiat toimivat Kosmoksen kautta ja vaikuttavat ihmisiin Kosmoksen luonnollisina säteinä, mutta luonnonvoimat vaikuttavat elementtien kautta ja ihmiset työskentelevät taiteiden ja oppimisen kautta.

23. Tämä on maailmankaikkeuden järjestys, riippuvainen Yhden luonteesta, joka levittäytyy kaikkialle yhdellä Mielellä, jota pyhempää tai toimeliaampaa ei ole, eikä mikään kykene samoin yhdistämään ihmisiä jumaliin ja jumalia ihmisiin. Hän, Mieli, on hyvä daimon. Siunattu se sielu, joka on täynnä Mieltä, parka se, joka on siitä tyhjä.

Thot: Ja jälleen, isä, mitä sinä tarkoita?

Hermes: Oletatko poikani, että jokaisella sielulla on Hyvä Mieli? Sillä puhumme Hänestä, Hyvästä Mielestä, emme aiemmin puhumastamme orjanielestä, joka lähetettiin alhaalta sielun rankaisemiseksi.

24. Sillä Mieleton sielu ”ei kykene puhumaan, eikä saavuttamaan mitään”. Mieli lentää usein kehon ulkopuolelle ja sillä hetkellä sielu ei näe eikä kuule, vaan toimii kuin järjetön eläin. Niin suuri on Mielen voima.

Mieli ei siedä velttoa sielua vaan jättää moisen kehon ja sen mukana alas kahlitun sielun. Sellaisella sielulla ei ole Mieltä, eikä sellaista tulisi kutsua ihmiseksi. Sillä ihminen on jumalallinen eläväinen, eikä verrattavissa muihin maallisiin eläviisiin, vaan taivaallisiin, joita kutsutaan jumaliksi.

Tai paremminkin, sillä suoraan sanottuna, ihminen on jopa näitä jumalia korkeammalla, tai voimien suhteen vähintään samalla tasolla heidän kanssaan.

25. Eihän yksikään taivaan jumala astu alas maahan taivaan rajan yli, kun taas ihminen kohoaa taivaaseen sitä mitaten ja tuntien mitkä siellä ovat korkealla, mitkä alhaalla tuntien kaiken muunkin tarkasti ja mikä suurinta, hän kohoaa jättämättä maata taakseen. Niin valtava on hänen vaikuttavuutensa.

Siten meidän täytyy uskaltaa todeta, että maan ihminen on kuolevainen jumala, kun taas jumala taivaassa on kuolematon ihminen.

Kaikki asiat ovat olemassa näiden kahden kautta: Kosmoksen ja ihmisen – mutta ne kaikki Yhden toimesta.